

Hoe Maria Goos het leven van Loes Luca tot een scenario maakte

Scenarioschrijfster Maria Goos, al veertig jaar in het vak, weet hoe ze in de huid van een ander moet kruipen. Haar theaterstuk *Uit het hoofd*, over een actrice die veel lijkt op Loes Luca (gespeeld door Loes Luca), gaat 23 april in première.

Jowi Schmitz • 23 april 2022, 01:01

deVerdieping
Trouw

Maria Goos: 'Ik ben ik niet zo'n fan van happy ends. Waarom zou je een happy end willen?' ©Martijn Gijsbertsen

Uit het hoofd ontstond vijf jaar geleden, nog voor corona, in Parijs, waar Goos en Luca in een hotelletje neerstreken. Tijdens het breien vertelde Luca over haar leven. In het jaar erop schreef Goos het stuk en toen Luca het las zei ze meteen: "O nee hoor, dat einde speel ik niet".

Maria Goos (66): “Ik ken Loes al sinds 1992, toen we samen op Theaterfestival de Parade werkten. Ze vertelde me een keer dat ze tot haar negende geen eigen bed had, alsof dat de normaalste zaak van de wereld was. Ze sliep op een bank in de woonkamer. Ik vond het opmerkelijk. Ik kom zelf uit een arbeidersgezin en sliep de eerste jaren ook in de kamer van mijn ouders, maar een eigen bed had ik wel.

“Het verhaal dat ze me in Parijs vertelde, was intrigerend: kleine Loes groeide op met heel weinig perspectief in een kapot, naoorlogs Rotterdam. Ze woonde met haar ouders op een achterkamer bij haar overgrootmoeder, die haar liefkozend ‘Stumpertje’ noemde. Ze had een getraumatiseerde homoseksuele vader die als jongetje verstrikt was geraakt in de oorlog. Hij werd ‘gered’ door soldaten, hoewel nooit helemaal duidelijk werd wat die ‘redding’ precies inhield.

“Hij was een vader die prachtige verhalen, maar zelden de waarheid vertelde, en een moeder die vrij passief in het leven stond. Niet direct een veilige omgeving. Maar de kleine Luca zei tegen zichzelf: ‘Dat is niet erg. Er is overal wel wat.’ Ze zette dóór en kwam uiteindelijk terecht waar ze wilde zijn: bij het toneel. Die kracht! Ze werd nooit slachtoffer van de situatie, integendeel, ze gebruikte haar achtergrond als motor.”

Loes Luca zelf vond het ook wel een goed verhaal. Een sprookje bijna, precies waar mensen in tijden van ellende behoefte aan hebben. Een meisje dat later ook nog eens de liefde van haar leven ontmoet. Ze wordt gelukkig - als je tenminste op dat punt stopt met vertellen. Maar Goos stopte niet. “Sowieso ben ik niet zo’n fan van *happy ends*. Waarom zou je een *happy end* willen? Aan het einde komt altijd de dood en alleen als je leven daarvoor écht heel miserabel is geweest, is die dood iets *happy’s*.”

Niet helemaal alleen

Goos laat Luca niet helemaal in haar eentje op het toneel staan. Haar tegenspeelster is Kaatje Kooij, door Luca Oortje genoemd, omdat ze is ingehuurd als souffleuse. Gaandeweg neemt Oortje steeds meer scènes over, omdat Luca er een potje van maakt. Goos: “Oortje is het tegenwicht dat ik zocht. Een jonge vrouw die aan het begin van haar carrière staat, die naar die oudere actrice kijkt en denkt: wat een aanstelster. Ik gebruik haar jeugdig enthousiasme om Loes als een oester open te wrikken.”

“Je moet je angst wegstoppen”, doceert Luca in het stuk. Zelf heeft ze haar angst inclusief het stotterende meisje dat ze ooit was in een kistje opgesloten. Niemand zit immers te wachten op een actrice met de geur van angstzweet?

Maar Oortje wil haar angst niet onderdrukken. Oortje wil ook al geen karikatuur worden van zichzelf. “Ben ik dat wel dan?” vraagt Luca beledigd. Oortje vindt van wel. “Ook wel heel knap, hoor”, voegt ze er snel aan toe. “Zie jij het eerst nog maar eens te worden, zo’n karikatuur”, bijt Luca haar toe.

Maria Goos: 'Het mooie van drama is dat het de anekdote overstijgt'. ©Martijn Gijsbertsen

Goos slaat het boekje open waarin ze de aantekeningen van de gesprekken in Parijs maakte. De 'goeie' zinnen heeft ze onderstreept. "Eerst was het vooral een documentair verhaal. Het verhaal van één persoon, samengevat in anekdotes. Maar het mooie van drama is dat het de anekdote overstijgt. Drama gaat om een gevoel dat iedereen herkent, of je nou 20 of 65 bent. Het gaat in dit geval over de vraag of je het aandurft om een compleet mens te zijn.

"Je moet dat thema wel een beetje verpakken. Het personage Loes is er helemaal niet op uit om een compleet mens te worden. Ze heeft een imago opgebouwd waar ze zelf in is gaan geloven en dat wil ze niet loslaten. Dat is denk ik een universeel iets. Je stopt datgene van jezelf weg wat je in de weg zit om te komen waar je wilt komen. Maar vroeg of laat duikt het weer op.

"Dan komt die laatste scène en ontdek je het gevoel dat eronder zit. Als de grote liefde van dat vechtersmeisje Loes Luca plotseling overlijdt, legt ze zichzelf in de anderhalf jaar die volgen aan een wijninfluus. Ze kruipt uiteindelijk uit haar depressie, maar is niet meer de oude. Ze wil niets weten van haar verdriet, maar daar trekt haar verdriet zich niks van aan."

Volkse bloemrijke taal

Goos: "Toen ik het einde wist, wist ik ook hoe ik er met de rest van het stuk naartoe moest fietsen. Hoe de stemmen van die vader en die moeder en opoe in het verhaal passen. Die volkse bloemrijke taal kreeg ik steeds beter te pakken, daar ben ik trots op. Opoe zegt bijvoorbeeld tegen haar kleindochter: 'Je bent zo overgezwommen van je vader zijn hete broek naar je moeder haar warme buik'.

"Ik voel daar liefde bij. Het zijn precies de klanken en het ritme die bij die opoe horen, hoewel ik haar nooit heb ontmoet. Ik vergelijk het vaak met schilderen: een schilder kiest ook de kleuren voor zijn palet, zijn kleuren zijn mijn klanken. In het geval van opoe is het een schilderij met een zekere wolligheid, voorzien van veel bijvoeglijke naamwoorden."

Mooi verhaal, mooie stemmen, alleen wilde Luca dus die laatste scène niet spelen. "Maar Marie", zei ze tegen me. "De hele voorstelling zitten mensen te lachen en dan aan het einde opeens niet meer, dan zijn ze wel tien minuten stil! Kunnen we het einde niet

gewoon schrappen?’ ‘Nee’, zei ik streng.”

Corona was goed voor dit verhaal

“Wat dat betreft is deze coronatijd goed geweest voor dit verhaal. Het verdriet heeft kunnen rijpen. Loes liet het stuk lezen aan haar dochter, aan haar vrienden. Uiteindelijk zag ze hoe het gevoel waar haar personage mee te maken krijgt, groter is dan haar eigen problemen. Toen ze dat eenmaal zag, zei ze: ‘En nu ga ik het spelen ook!’”

Sindsdien gaat het beter met de repetities. Hoewel je volgens Goos tot aan de première niet weet of het een succes wordt, heeft ze een goed voorgevoel over dit stuk.

“Uiteindelijk komt dat Stumpertje vol verdriet, vol angst, uit dat kistje gekropen en meldt zich. De actrice Loes Luca die Loes Luca speelt, wordt er zachter van. Dat is de uitkomst van bijna alle soorten groot verdriet, denk ik. Dat je voelt: het hoort erbij. Bij het leven en bij mij. En daar worden de meeste mensen zachter van. En misschien ook wel gelukkiger.”

*De theatervoorstelling **Uit het hoofd** is te zien t/m 28 juni.*

Info: kikproductions.nl en mariagoos.nl

Lees ook:

Actrice Loes Luca: ‘Alleen op het toneel gaat de beerput soms een heel klein beetje open’

Ze heeft lang gedacht dat alles opgelost kon worden. Schouders eronder. Niet piepen. Loes Luca (68) werd bekend om haar komische rollen, maar durft de laatste jaren steeds vaker te laten zien wat zich afspeelt in haar hoofd: ‘Soms ben ik bang, soms doet het zeer. Het is wat het is.’